

יחסי מין ומאבק המעמדות

מחברת: אלכסנדרה קולונטאי

שנת פרסום: 1921

תרגום לעברית: אדם אלי

מבין הבעיות הרבות הדורשות את התייחסותה ותשומת ליבה של האנושות העכשווית, בעיות מיניות הן ללא ספק מהחשובות ביותר. אין מדינה או אומה, למעט "האיים" האגדיים, בה שאלת היחסים המיניים אינה הופכת לשאלה דחופה ובווערת. האנושות נמצאת כיום במשבר מיני חמור שהינו מזיק ולא בריא הרבה יותר בשל היותו כה ארוך ומתמשך. לאורך המסע הארוך של ההיסטוריה האנושית, כנראה לא תמצאו זמן בו תפסה שאלה זו מקום כה מרכזי בחיי החברה; כששאלת היחסים בין המינים מכשפת ומושכת את תשומת לבם של מיליוני אנשים מוטרדים; כאשר דרמות מיניות שימשו כמקור בלתי נגמר כל כך של השראה לכל סוגי האמנות.

ככל שהמשבר הולך ומחריף, אנשים מוצאים את עצמם יותר ויותר חסרי תקווה, בעודם מנסים נואשות בכל דרך אפשרית ליישב את "השאלה הבלתי פתירה". אך עם כל נסיון חדש לפתרון הבעיה, סבך מערכות היחסים רק הולך ומסתבך. נדמה כי איננו מצליחים למצוא את קצה החוט האחד שיכול להוביל אותנו בהצלחה להשתלט על התסבוכות. הבעיה המינית היא כמו מעגל קסמים אכזרי, ולא משנה עד כמה ירצו אנשים מפוחדים אנה ואנה, אין הם מצליחים לפרוץ אותו.

חלקה השמרני של האנושות טוען כי עלינו לחזור לימי העבר המאושרים, לבסס מחדש את יסודות המשפחה המסורתית ולחזק את הנורמות המנוסות של מוסר מיני. אבירי האינדיבידואליזם הבורגני אומרים כי עלינו לחסל את כל המגבלות הצבועות שמציב קוד ההתנהגות המיושן בנוגע להתנהגות מינית. הקוד הדכאני והמיותר הזה צריך להידחק לארכיונים - רק המצפון האישי והרצון האישי של כל פרט יכול להכריע בשאלות אינטימיות שכאלו. סוציאליסטים, לעומת זאת, מבטיחים לנו שהבעיות המיניות יוסדרו רק לאחר שיוסדר ארגונו הבסיסי מחדש של המבנה החברתי והכלכלי של החברה. האין דחיית הבעיה למחר מעידה על כך שטרם מצאנו את קצה החוט הקסום? לא כדאי שנמצא או לפחות נאתר את קצה החוט שמבטיח לפרוץ את הסבך? לא כדאי שנמצא אותו עכשיו, ברגע זה ממש?

ההיסטוריה של החברה האנושית, היסטוריה של מלחמה מתמשכת בין מעמדות ובין קבוצות חברתיות בעלות כוונות ואינטרסים סותרים, נותנת לנו את הרמז למקום הימצאו של אותו קצה חוט. אין זו הפעם הראשונה בה האנושות התמודדה עם משבר מיני. אין זו הפעם הראשונה בה הגל הגואה של ערכים ואידאליים חדשים טשטש את גבולות המוסר הבורגנים בנוגע ליחסים מיניים. "המשבר המיני" היה חמור במיוחד בזמן הרנסאנס והרפורמציה, כאשר התקדמות חברתית גדולה דחקה אל השוליים את האצולה הפיאודלית הגדולה והגאה, שהורגלה לשלטון ללא עוררין, ופינתה את הדרך להתפתחות והתבססות של כוח חברתי חדש - הבורגנות. המוסר המיני של העולם הפיאודלי התפתח מתוך מעמקי "אורח החיים השבטי" - הכלכלה הקולקטיבית והמנהיגות השבטית הסמכותנית המרסנת את רצונו האינדיבידואלי של החבר האינדיבידואלי. זה התנגש עם הקוד המוסרי החדש והמוזר של הבורגנות העולה. המוסר המיני של הבורגנות מושתת על עקרונות העומדים בסתירה חדה למוסר הבסיסי של הפיאודליזם. אינדיבידואליזם קפדני והבלעדיות והבידוד של "המשפחה הגרעינית" החליפו את הדגש על "עבודה קולקטיבית" שהיה אופייני למבנה הכלכלי המקומי והאזורי של חיי האבות. תחת הקפיטליזם, ערכי התחרות, והעקרונות המובילים של אינדיבידואליזם וקניין פרטי בלעדי, צמחו והרסו את כל מה שנותר מרעיון הקהילה, שהיה משותף במידה מסוימת לכל סוגי החיים השבטיים. במשך מאה שלמה, בזמן שמעבדת החיים המורכבת הפכה את הנורמות הישנות לנוסחה חדשה והשיגה הרמוניה חיצונית של רעיונות מוסריים, נדדו האנשים בבלבול בין שני קודים מיניים שונים מאוד וניסו להתאים את עצמם לשניהם.

אבל באותם ימים בהירים וצבעוניים של שינוי, המשבר המיני, עמוק ככל שהיה, לא היה בעל האופי המאיים שיש לו בימינו. הסיבה העיקרית לכך היא שב"ימים הגדולים" של הרנסנס,

ב"עידן החדש" כשאורה הבוהק של תרבות רוחנית חדשה הציף את העולם הגווע בצבעיו הצלולים, הציף את החיים המונוטוניים של ימי הביניים, המשבר המיני פגע רק בחלק קטן יחסית מהאוכלוסייה. החלק הגדול ביותר באוכלוסייה, האיכרות, נפגע רק בצורה העקיפה ביותר ורק כאשר- לאט לאט- במהלך מאות שנים, חל שינוי בבסיס הכלכלי, ביחסים הכלכליים של הכפר. בראש הסולם החברתי התנהל קרב מר בין שני עולמות חברתיים מנוגדים. זה היה כרוך גם במאבק בין האידיאלים והערכים השונים שלהם ודרכי הסתכלות על הדברים. אנשים אלה הם שחוו ואימו על ידי המשבר המיני שהתפתח. האיכרים, חשדניים כלפי חידושים, המשיכו לאחוז במסורת השבטית המסורתית מדורי דורות, ורק תחת הלחץ הקיצוני של כורך המציאות שינו והתאימו אותה לתנאים המשתנים של סביבתם הכלכלית. גם בשיא המאבק בין הבורגנות לעולם הפיאודלי עקף המשבר המיני את "מעמד משלמי המיסים". ככל שהשכבות העליונות בחברה החלו בפירוק הדרכים המסורתיות, נראה היה שהאיכרות מתכוונת לאחוז בחוזקה במסורתיה. למרות המערבולת המתמשכת שאימה מעל ראשם והרעידה את האדמה מתחת לרגליהם, הצליחה האיכרות, במיוחד האיכרות הרוסית שלנו, לשמר את בסיס הקוד המיני שלה בלתי מעורער וללא פגע במשך מאות שנים.

הסיפור היום שונה מאוד. "המשבר המיני" אינו פוסח אף על האיכרים. כמו מחלה זיהומית, הוא "אינו מבחין בין דרגה ומעמד". הוא מתפשט מהארמונות והאחוזות אל הרבנים הצפופים של מעמד הפועלים, משקיף אל מגוריה השלווים של הבורגנות הזעירה, ועושה את דרכו אל לב הכפר. היא גובה קורבנות בוולות של הבורגנות האירופית, במרתפים הטחובים של משפחות הפועלים, ובצריפים המעושנים של האיכרים. אין לא סורג ולא בריח להסתתר מאחוריהם מפני הקונפליקט המיני. לדמיון שרק חברי השכבות האמידות בחברה מתחבטים ונמצאים בבעיות אלו תהיה טעות חמורה. גלי המשבר המיני שוטפים את סף בתי הפועלים ויוצרים מצבי קונפליקט חריפים ונוגעים ללב בדיוק כמו הסבל הפסיכולוגי של "העולם הבורגני המעודן". המשבר המיני כבר לא מעניין רק את "בעלי הרכוש". בעיות המין נוגעות לחלק הגדול ביותר בחברה - הן נוגעות למעמד הפועלים בחיי היומיום שלו. לכן קשה להבין מדוע נתקל הנושא החיוני והדחוף הזה בכזו אדישות. האדישות הזו היא בלתי נסלחת. אחת המשימות העומדות בפני מעמד הפועלים בהתקפתו על "מבצר העתיד הנצור" היא ללא ספק המשימה של יצירת יחסים בריאים יותר ומשמחים יותר בין המינים.

מהם שורשיה של האדישות הבלתי נסלחת הזו לאחת המשימות החיוניות של מעמד הפועלים? איך נוכל להסביר לעצמנו את האופן הצבוע שבו "בעיות מיניות" נדחקות לתחום של "ענייני הפרט" שאינם שווים את המאמץ ותשומת הלב של הכלל? מדוע התעלמו מהעובדה שלאורך ההיסטוריה אחד המאפיינים הקבועים של המאבק החברתי היה הניסיון לשנות את היחסים בין המינים, ואת סוג אמות המידה המוסריות המקבעות את היחסים הללו; וכי לאופן שבו מערכות יחסים אישיות מאורגות בקבוצה חברתית מסוימת הייתה השפעה חיונית על תוצאות המאבק בין מעמדות חברתיים עוינים?

הטרגדיה של החברה שלנו היא לא רק שצורות ההתנהגות הרגילות והעקרונות המסדירים את אותה התנהגות מתפרקות, אלא שגל ספונטני של ניסיונות חדשים כיצד לחיות מתפתח מתוך המרקם החברתי, המעניק לאנושות תקוות ואידיאלים שאינם יכולים עדיין להתממש. אנחנו אנשים החיים בעולם של יחסי רכוש, עולם של סתירות מעמדיות חריפות ומוסר אינדיבידואליסטי. אנחנו עדיין חיים וחושבים תחת העול של בדידות רוחנית בלתי נמנעת. האדם חווה את ה"בדידות" הזו גם בעיירות מלאות שאון, רעש ואנשים, אפילו בקרב חבריו הקרובים וחבריו לעבודה. בשל בדידותם, אנשים נוטים להיאחז בצורה דורסנית ולא בריאה באשליות לגבי מציאת "נפש תאומה" מבין בני המין השני. הם רואים בארוס הערמומי את האמצעי היחיד להרחיק, ולו לזמן מה, את עגמומיותה של הבדידות הבלתי נמנעת.

ייתכן ומעולם לא חשו אנשים בדידות רוחנית כה עמוקה ומתמשכת כמו בזמן הנוכחי. כנראה מעולם לא נעשו אנשים כה מדוכאים וכה משותקים כתוצאה מהשפעתה המשתקת של בדידות זו. כמעט ואין זה יכול להיות אחרת. תמיד הכי חשך לפני עלות השחר.

ל"אינדיבידואליסטים", המאורגנים בצורה רופפת בלבד לקולקטיב עם אינדיבידואלים אחרים, יש עתה הזדמנות לשנות את מערכות היחסים המיניות שלהם כך שהם מבוססים על העיקרון היצירתי של ידידות ואחדות ולא רק על ציווי פיזיולוגי עיוור. מוסר הרכוש האינדיבידואליסטי של ימינו מתחיל להיראות משתק ודכאני בצורה ברורה מאוד. כשהאדם המודרני מבקר את איכות היחידים המיניים הוא עושה הרבה יותר מאשר לדחות את נורמות ההתנהגות

המיושנות של אמות המידה המוסריות הנוכחיות. נפשו הבודדה מבקשת לחדש את עצם מהותם של יחסים אלו. הוא נאנח ומשתוקק ל"אהבה הגדולה", למצב של חום ויצירתיות שלו לבדו יש את הכוח לפזר את רוח הבדידות המקפיאה ממנה סובלים "האינדיבידואליסטים" של ימינו.

אם המשבר המיני הוא בשלושה רבעים תוצאה של יחסים סוציו-אקונומיים חיצוניים, הרבע הנוסף נובע מ"נפשו האינדיבידואליסטית המעודנת", שטופחה על ידי האידאולוגיה הבורגנית השלטת. "פוטנציאל האהבה" של האנשים כיום נמצא, כדברי הסופרת הגרמנית מיזל-הס, בנקודת שפל.¹ גברים ונשים מחפשים האחד את השניה בתקווה למצוא לעצמם, באמצעות אדם אחר, אמצעי להשגת נתח גדול יותר של הנאה פיזית ורוחנית. זה לא משנה אם הם נשואים לשותפם או לא, הם מקדישים מחשבה מועטה לגבי מה מתחולל בקרב אותו אדם, ולמה קורה לו מבחינה רגשית ופסיכולוגית.

נדמה כי האינדיבידואליזם הגס המעטר את תקופתנו אינו בוטה בשום מקום כשם שהוא בארגון היחסים המיניים. אדם רוצה לחמוק מבדידותו ומדמיון בתמימות כי היותו "מאוהב" מקנה לו את הזכות על נפשו של אדם אחר- הזכות להתחמם באורה של הברכה הנדירה של קרבה והבנה רגשית. אנחנו האינדיבידואליסטים קלקלנו את רגשותינו בפולחן המתמיד של 'האגו'. אנחנו מדמיינים שאנחנו יכולים להגיע לאושר שבמצב 'אהבה גדולה' עם הקרובים אלינו, מבלי שנצטרך 'לותר' על דבר מתוך עצמנו.

החזקות שאנו דורשים ביחס ל"שותפנו בחוזה" הן מוחלטות ובלתי ניתנות לחלוקה. איננו מסוגלים לפעול בהתאם לכלל הפשוט ביותר של האהבה- שיש להתייחס לשני בהתחשבות רבה. תפיסות חדשות על מערכות היחסים בין המינים הולכות ומשורטטות. הן ילמדו אותנו להשיג מערכות יחסים מבוססות על הרעיונות הלא מוכרים בדבר חירות מוחלטת, שוויון וחברות כנה. אך בינתיים האנושות צריכה להמתין בבדידותה הרוחנית ורק לחלום על תקופה טובה יותר, בה מערכות היחסים בין אנשים יתחממו על ידי קרני "אל השמש", יחוו תחושת ביחד, ויתחנכו בהתאם לתנאי החיים החדשים. המשבר המיני לא יפתר אלמלא יתבצע שינוי רדיקלי בנפש האדם, ואלמלא יגדל הפוטנציאל של האדם לאהוב. השינוי הבסיסי של היחסים הסוציו אקונומיים בהתאם לקווים קומוניסטיים הוא חיוני כדי לעצב מחדש את הנפש. זוהי "אמת ישנה" אך אין בלתי. המשבר המיני לא יצמצם בשום אופן, לא משנה איזה סוג של נישואין או מערכות יחסים אישיות אנשים מעוניינים לנסות.

מעולם בהיסטוריה לא ראינו מגוון שכזה של מערכות יחסים אישיות- נישואי קבע עם 'המשפחה היציבה' שלהם; 'איחוד חופשי'; 'ניאוף חשאי'; נערה אשר חיה באופן גלוי למחצה עם אהובה במה שנקרא 'נישואי פרא'; נישואי זוגות, שלשות, ורביעיות- כל זאת מבלי להזכיר את הסוגים השונים של זנות מסחרית. אותן שתי אמות מידה מוסריות מתקיימות זו לצד זו גם בקרב האיכרות- תערובת של אורח החיים השבטי הישן והמשפחה הבורגנית המתפתחת. כך מתקבלת המתירנות של 'בית הבנות'² לצד הגישות כי זנות או גברים השוכבים עם כלותיהם הינם חרפה. זה מפתיע שלמול הצורות הסותרות והסבוכות של מערכות יחסים אישיות בימינו, אנשים מצליחים לשמר אמונה בסמכות מוסרית, וליישב ולנתב את דרכם בין הסתירות של שתי אמות המידה הללו, שהינן הרסניות ובלתי תואמות במידה שווה. אפילו ההצדקה הרגילה, לפיה "אני חי בהתאם למוסר החדש" אינה עוזרת לאיש, שכן אמת מידה מוסרית זו עדיין רק בתהליך היווצרות. משימתנו היא לשרטט מתוך הכאוס של הנורמות המיניות הסותרות של ימינו צורה, ולהבהיר את העקרונות של אמות המידה העונות לרוחו של המעמד המתקדם והמהפכני.

מלבד החסרונות של הנפש העכשווית שהוזכרו לעיל- אינדיבידואליזם קיצוני, אגואיזם שהפך לכת- המשבר המיני מחמיר בגלל שני מאפיינים פסיכולוגיים של האדם המודרני:

1. רעיון ה"בעלות" על בן הזוג הנשוי

¹ גרטה מיזל הס הייתה למעשה אוסטרית, ולא גרמנית. עכ"פ כתביה על הצורך של הנשים בשחרור מיני, ובמיוחד ספרה [The Sexual Crisis](#) מ-1909 השפיעו על קולונטאי.

² מונח רוסי המתייחס לחדר או בקתה שהיו שוכרות מספר נשים צעירות או נערות על מנת להתכנס בו בערבים כדי לדבר, לתפור ולשיר, כאשר גברים צעירים היו נוהגים להגיע ולהצטרף אליהן שם. במרום נאמר כי בבתים אלו היו לא אחת מתקיימות אורגיות.

2. האמונה ששני המינים אינם שווים, שהם בעלי ערך שאינו שווה בכל דרך, וכל תחום, כולל התחום המיני.

המוסר הבורגני, על משפחתו המופנמת המבוססת כולה על רכוש פרטי, טיפח בקפידה את הרעיון שאחד מבני הזוג צריך "להחזיק" בשני. הרעיון הצליח מאוד. רעיון החזקה נפוץ יותר כיום מאשר תחת השיטה הפטרמוניאלית של יחסי הנישואין.³ במהלך התקופה ההיסטורית הארוכה שהתפתחה בחסות 'השבט', הרעיון בדבר הגבר כ'בעליה' של אשתו (מעולם לא עלתה המחשבה על אישה בעלת חזקה בלתי מעוררת על בעלה) לא חרג מעבר לנושא החזקה החומרית גרידא. האישה נדרשה להיות נאמנה פיזית- אולם נשמתה הייתה שלה. אפילו האבירים הכירו בזכותן של נשותיהן לציצ'סבי (חברים ומעריצים אפלטוניים) ולקבל את "מסירות נפשם" של אבירים אחרים ומינזנגרים.⁴ זו הבורגנות שטיפחה בקפידה את אידאל הבעלות המוחלטת של ה"אני" הרגשי לצד זה הפיזי של "שותפנו בחוזה", וכך הרחיבה את מושג זכות הקניין כך שיכלול את הזכות לכלל עולמו הרוחני והרגשי של האדם השני. כך, המבנה המשפחתי התחזק ויצבותה הובטחה בתקופה שבה נאבקה הבורגנות על שליטתה. זהו האידאל שקיבלנו כמורשתנו והיינו מוכנים לראות כמוחלט מוסרי בלתי משתנה! רעיון הרכוש חורג בהרבה מגבולות "הנישואים החוקיים". הוא הופך עצמו למרגיש כמו מרכיב בלתי נמנע של האיחוד "החופשי" ביותר של אהבה. אוהבים בני זמננו עם כל כבודם לחופש אינם מסתפקים בידיעה שהנאמנות הפיזית של האדם האהוב עליהם לבדה. כדי להפטר מהאיום הנצחי של הבדידות אנו "פותחים במתקפה" על רגשותיו של האדם שאנו אוהבים באכזריות וחוסר עדינות שלא יובן לדורות הבאים. אנו דורשים את הזכות לדעת את כל סודות הווייתו. האוהב המודרני יסלח לחוסר נאמנות פיזית מהר יותר מאשר לחוסר נאמנות "רוחנית". הוא רואה כל רגש הנחוה מחוץ לגבולות מערכת היחסים "החופשית" כהפסד מתוך האוצר הפרטי שלו.

אנשים "מאוהבים" הם חסרי רגישות להפליא ביחסם לאדם שלישי. כולנו ללא ספק נתקלנו במצב המוזר הבא- שני אנשים שאוהבים זה את זה ממהרים, לפני שהם מכירים אחד את השני די הצורך, לממש את זכויותיהם ביחס לכל מערכות היחסים אשר אותו אדם יצר עד לאותה נקודת זמן, ולהתבונן אל תוך הפינות העמוקות ביותר בחיי בן זוגם. שני אנשים שאך אתמול היו זרים זה לזו, ופגשו זה את זה ברגע בודד של תשוקה ארוטית הדדית, ממהרים לחדור ללב הווייתו של האדם האחר. הם רוצים להרגיש שהנפש המוזרה והבלתי מובנת הזאת, עם ניסיון העבר שלה שלעולם לא ניתן יהיה להדחיק, היא הרחבה של העצמי שלהם. הרעיון שהזוג הנשוי הוא רכוש זה של זה מקובל עד כדי כך שכאשר זוג צעיר שאך אמש חי את חייו הנפרדים, פותח היום ללא בוש האחד את תכתובותיו של השני, והופך לרכוש משותף את מילותיו של אדם שלישי, שהינו חבר רק של אחד מהם, הדבר כמעט ולא נראה לנו כמה שאינו טבעי. אך סוג זה של "אינטימיות" אפשרי באמת רק כאשר אנשים עובדים על חייהם המשותפים במשך תקופה ארוכה. בדרך כלל סוג של קרבה שקרית מחליף את התחושה האמיתית, וההונאה מטופחת על ידי הרעיון המוטעה שמערכת יחסים פיזית בין שני אנשים מהווה בסיס מספיק להרחבת זכות החזקה האחד על מהותו הרגשית של האחר.

אי השוויון בין המינים- אי השוויון בזכויותיהם, הערך הבלתי שוויוני של חווייתם הפיזית והרגשית- הינו גורם משמעותי נוסף המעוות את נפשו של האדם כיום, ומהווה סיבה להעמקת "המשבר המיני". "המוסר הכפול" המובנה הן בחברה הפטרמוניאלית והן בבורגנית, הרעיל לאורך מאות השנים את נפשם של גברים ונשים. הגישות הללו כל כך מובנות בנו עד שקשה יותר לעקור אותן מאשר את הרעיונות על בעלות על אנשים אותם ירשנו רק מהאידאולוגיה הבורגנית. הרעיון לפיו המינים אינם שווים, אפילו בתחומי ההתנסות הפיזית או הרגשית, משמעותו שאותה הפעולה תזכה ליחס שונה בהתאם לשאלה אם בוצעה על ידי גבר או אישה. אפילו החבר "המתקדם" ביותר מקרב הבורגנות, שדחה זה מכבר את כל אמות המוסר הנוכחיות, נתפס בנקודה זו שכן גם הוא שופט גברים ונשים בצורה שונה על אותן ההתנהגויות. דוגמא פשוטה אחת תספיק: דמיינו חבר באינטליגנציית המעמד הבינוני, מלומד, מעורב בעיסוקים פוליטיים וחברתיים- אדם שהוא "אישיות", או אפילו "אישיות ציבורית"- שמתחיל לשכב עם הטבחית שלו (לא דבר בלתי מקובל) ואף נישא לה. האם החברה הבורגנית משנה את יחסה כלפי איש זה? האם האירוע מטיל ולו רבב קל שבקלים על ערכו המוסרי? בוודאי שלא.

³ כאשר הבעל נחשב היה לבעלים של אשתו מבחינה חוקית, וחסותה תחתיו מבחינת זכויותיה הכלכליות

⁴ מעין טרובדור מהאצולה הנמוכה

כעת דמיינו סיטואציה אחרת: אשת חברה בורגנית מכובדת- דמות חברתית, סטודנטית מחקר, רופאה או סופרת, אין זה משנה- מפתחת קשרים עם עובד משק הבית שלה, וכדי להשלים את השערורייה- מתחתנת איתו. כיצד תגיב החברה הבורגנית להתנהגותה של אותה אישה שהייתה "מכובדת" עד כה? בבז מוחלט, כמובן! וזכרו, זה חמור עוד יותר אם בעלה, עובד משק הבית, נראה טוב או בעל "איכויות גופניות" אחרות. "ברור מה היא מחפשת איתו", תאמר עליה הבורגנות הצבועה בלעג.

אם לבחירתה של אישה יש איזשהו "אופי אינדידואלי" לגביה היא לא תזכה למחילה מצד החברה הבורגנית. גישה זו היא סוג של חזרה למסורות של התקופה השבטית. החברה עדיין רוצה שאישה תקח בחשבון, כשהיא מקבלת את החלטתה, מעמד וסטטוס חברתי, ואת ההנחיות והאינטרסים של משפחתה. החברה הבורגנית איננה מסוגלת לראות באישה כאדם עצמאי בנפרד ממשפחתה ומחוץ למעגל המבודד של חובות ומעלות ביתיות. החברה העכשווית אף הרחיקה לכת מהחברה השבטית העתיקה בהתנהגותה כנאמן עבור האישה, מדריכים אותה לא רק להתחתן אלא אף להתאהב רק באלו אשר "ראויים" לה.

פעם אחר פעם אנו פוגשים גברים בעלי תכונות רוחניות ואינטלקטואליות ניכרות שבחרו כזוגתם לחיים באישה חלולה וחסרת ערך, שאינה תואמת בשום אופן את מעלותיו הרוחניות של בעלה. אנו מקבלים את זה כדבר נורמלי ולא חושבים על זה פעמיים. לכל היותר יכולים חבריו של איבן איבנוביץ' לרחם עליו על כך שמצא את עצמו עם כזאת אישה בלתי נסבלת. אך אם הדבר ההפוך מתרחש, אנו מנופפים בידינו וקוראים בדאגה: "איך יכלה אישה יוצאת דופן כמו מריה פטרובנה ללכת שבי אחר חדל אישים שכזה? אני מתחיל לפקפק בערכה של מריה פטרובנה". ממה נובע המוסר הכפול הזה? מה הסיבה לכך? הסיבה היא ללא ספק שהרעיון לפיו המינים הם בעלי "ערך שונה" הפך, לאורך מאות שנים, לחלק מההרכב הפסיכולוגי של בני האדם. התרגלנו להעריך את האישה לא כאישיות עם תכונות וכשלים אינדידואליים שאינם קשורים בחוויה הפיזית והרגשית שלה, אלא רק כנספח של הגבר. אותו גבר, הבעל או המאהב שלה, מאיר באור אישיותו את האישה, והשתקפות זו – ולא האישה עצמה- היא זו שאנו רואים בתור המייצגת האמיתית של רגשותיה ואמות המידה המוסריות שלה. בעיני החברה ניתן להפריד ביתר קלות את אישיותו של גבר ממעשיו בתחום המיני. אישיותה של אישה נשפטת כמעט אך ורק במונחים של חייה המיניים. גישה זו נובעת מהתפקיד שמילאו נשים בחברה במשך מאות בשנים, ורק כעת מתחילה להתבצע הערכה מחודשת של גישות אלו, לפחות בקווי המתאר. רק שינוי בתפקידה הכלכלי של האישה, ומעורבותה העצמאית בתהליך הייצור, יכול ויוכל להביא להחלשת תפיסות שגויות וצבועות אלו.

עם שלושת הנסיבות היסודיות המעוותות את הנפש המודרנית- אגואיזם קיצוני; רעיון הבעלות של בני זוג נשואים זה על זה; וקבלת חוסר השוויון בין המינים מבחינת החוויה הגופנית והרגשית- יש להתמודד אם ברצוננו ליישב את הבעיה המינית. אנשים ימצאו את מפתח הקסמים שיאפשר להם להשתחרר ממצבם רק כאשר מבחינה נפשית יהיה להם מלאי מספיק של "רגשות התחשבות", יכולתם לאהוב תהיה גדולה יותר, כשהרעיון של חירות במערכות יחסים אישיות יהפוך לעובדה, וכשהעקרון של "אחוה" יגבר על הרעיון המסורתי של "חוסר שוויון" וכניעה. הבעיות המיניות לא יכולות להיפתר ללא חינוך מחדש רדיקלי זה של נפשנו.

אבל האם זה לא דורש יותר מדי? האין ההצעה אוטופית, חסרת בסיס, תפיסה נאיבית של אידאליסטים חולמניים? איך באמת ניתן להעלות את "פוטנציאל האהבה" האנושי? האם חכמי העמים כולם מאז ומעולם, החל מבודה וקונפוציוס וכלה בישו, לא העסיקו עצמם בכך? ומי יכול לומר אם "פוטנציאל האהבה" גבר? האין חלומות בהקיץ טובי לב מעין אלו על פתרון המשבר המיני פשוט הודאה בחולשה וסירוב להמשיך ולחפש את מפתח הקסמים?

האם זה המקרה? האם חינוך רדיקלי מחדש של הנפש שלנו וגישתנו למערכות יחסים מיניות משהו כל כך לא סביר, כה מרוחק מהמציאות? האם לא יכול מאן דהוא להגיד, להיפך, בזמן ששינויים חברתיים וכלכליים אדירים נמצאים בתנועה, נוצרים התנאים הדורשים וגוררים בסיס חדש להתנסות פסיכולוגית העולה בקנה אחד עם מה שדיברנו עליו? מעמד אחר, קבוצה חברתית חדשה, עולה על מנת להחליף את הבורגנות, עם האידאולוגיה הבורגנית שלה, והקוד האינדידואליסטי של מוסר מיני. המעמד הפרוגרסיבי, עם עליית כוחו, חייב

יהיה לגלות רעיונות חדשים בנוגע למערכות היחסים בין המינים שיתגבשו בקשר הדוק עם בעיות המעמד החברתי שלו.

להתפתחות המסובכת של היחסים הסוציו-אקונומיים המתחוללת לנגד עינינו, המשנה את כל רעיונותינו לגבי תפקיד הנשים בחיים החברתיים ומערערת את המוסר המיני של הבורגנות, יש שתי תוצאות סותרות. מצד אחד, אנו רואים את מאמציה הבלתי נלאים של האנושות להסתגל לתנאים הסוציו-אקונומיים החדשים. הדבר בא לידי ביטוי בניסיון לשמר את הצורות הישנות מתוך מתן תוכן חדש (שמירה על הצורה החיצונית של הנישואים הבלתי ניתנים להפרדה, המונוגמיים למהדרין, תוך קבלה- בפועל- של חירותם של בני הזוג) או בקבלת צורות חדשות המכילות את כל המרכיבים של הקוד המוסרי של נישואים בורגניים (האיחוד ה"חופשי" שבו הרכושנות הכפייתית של בני הזוג גדולה יותר מאשר במסגרת נישואים כחוק). מצד שני אנחנו רואים כיצד לאט אך ביציבות מופיעות צורות חדשות של יחסים בין המינים החורגות מהנורמות הישנות בצורתן ובתוכן.

האנושות אינה מגששת את דרכה לעבר רעיונות אלו בביטחון רב, אבל אנחנו צריכים להתבונן על ניסיונות אלו, מעורפלים ככל שיהיו בשלב זה, שכן הוא קשור קשר הדוק למשימותיו של מעמד הפועלים כמעמד שנועד ללכוד את "המבצר הנצור" של העתיד. אם בתוך המבוך המסובך של נורמות מיניות סותרות וסבוכות, תרצו למצוא את ראשיתה של מערכת יחסים בריאה יותר בין המינים- מערכת יחסים שתבטיח להוביל את האנושות מחוץ למשבר המיני- תצטרכו לעזוב את "הרובעים המתורבתים" של הבורגנות עם נפשה האינדיבידואליסטית המעודנת, ולהתבונן על שכונות הפועלים הצפופות. שם, בתוך האימה והעליבות של הקפיטליזם, בין דמעות וקללות, נובעים מעיינות החיים.

ניתן לראות את התהליך הכפול שהזכרנו פועל בחייהם של הפועלים, שנאלצים להתקיים תחת הלחץ של תנאים חומריים קשים, מנוצלים באכזריות על ידי הקפיטליזם. ניתן לראות גם את התהליך של "התאמה פסיבית" וגם את זה של התנגדות אקטיבית למציאות הקיימת. ההשפעה ההרסנית של הקפיטליזם הורסת את הבסיס של משפחתו של הפועל ומאלצת אותו באופן בלתי מודע "להסתגל" לתנאים הקיימים. זה מוליד שורה שלמה של מצבים ביחס למערכת היחסים בין המינים שדומים לאלו של מעמדות חברתיים אחרים. תחת הלחץ של השכר הנמוך הפועל נוטה באופן בלתי נמנע להתחתן בגיל מאוחר יותר. אם לפני עשרים שנה פועל בדרך כלל התחתן בין הגילאים עשרים לעשרים וחמש, כעת הוא נושא על כתפיו את דאגותיה של משפחה רק לקראת שנתו השלושים. ככל שהדרישות התרבותיות של הפועל גבוהות יותר - כך הוא מעריך יותר את ההזדמנות להיות בקשר עם חיי תרבות, ביקור בתיאטרות והרצאות, קריאת עיתונים וכתבי עת, הקדשת זמנו הפנוי למאבקים ולפוליטיקה או לעיסוק מועדף כזה או אחר כאמנות או קריאה וכו' - כך הוא נוטה להתחתן מאוחר יותר. אבל צרכים פיזיים אינם לוקחים בחשבון מצב כלכלי: הם דורשים לבוא על סיפוקם. הרווק ממעמד הפועלים, בדומה לרווק ממעמד הביניים, פונה לזנות לשם פורקן יצרי. זוהי דוגמא להתאמה פסיבית של מעמד הפועלים לתנאי הקיום הירודים. ראו דוגמא נוספת: כשהפועל מתחתן, רמת השכר הנמוכה מאלצת את משפחת הפועל "להסדיר" את רמת הילודה, בדומה למשפחות הבורגניות. המקרים הרבים של רצח תינוקות, צמיחת הזנות- כל אלו ביטויים של אותו תהליך. כל אלו דוגמאות להתאמה של מעמד הפועלים למציאות הסובבת. אבל זה לא תהליך המאפיין את הפרולטריון בלבד. כל שאר המעמדות והחלקים של האוכלוסייה שנקלעו לתהליך העולמי של התפתחות קפיטליסטית מגיבים כך.

אנו רואים את השינוי רק כשאנו מתחילים לדבר על הכוחות האקטיביים והיצירתיים הפועלים להתנגד למציאות הדכאנית במקום להסתגל אליה, ולגבי האידאלים החדשים והניסיונות למערכות יחסים חדשות בין המינים. רק בתוך מעמד הפועלים מתגבשת האופוזיציה הפעילה הזו. זה לא אומר ששאר המעמדות והחלקים של האוכלוסייה (במיוחד האינטליגנציה של המעמד הבינוני, שלפי נסיבות קיומם החברתי, הם הקרובים ביותר למעמד הפועלים) לא מאמצים את הצורות ה"חדשות" שמתגבשות על ידי מעמד הפועלים המתקדם. הבורגנות, המונעת על ידי רצון אינסטינקטיבי להפיח חיים חדשים בצורות הנישואים המתות והחלשות שלה, תופסת את הרעיונות ה"חדשים" של מעמד הפועלים. אולם האידאלים והקוד של המוסר המיני שמעמד הפועלים מפתח אינם עונים על הצרכים המעמדיים של הבורגנות. הם משקפים את דרישות מעמד הפועלים ולכן משמשים נשק חדש במאבק החברתי. הם עוזרים לנפץ את יסודות השליטה החברתית של הבורגנות. הבה נבהיר נקודה זו באמצעות דוגמא.

הניסיון של האינטליגנציה של המעמד הבינוני להחליף את הנישואים [הדתיים] הבלתי ניתנים לניתוק בקשרים החופשיים יותר והקלים יותר להתרה של נישואים אזרחיים, הורס את הבסיס החינוכי ליציבות החברתית של הבורגנות. הוא הורס את המשפחה המונגמית מוכוונת הרכוש. מנגד, נזילות רבה יותר במערכות יחסים בין המינים עולה בקנה אחד ואף מהווה תוצאה עקיפה של אחת המשימות הבסיסיות של מעמד הפועלים. דחיית אלמנט ה"כניעה" בנישואין יהרוס את אחרוני הקשרים המלאכותיים של המשפחה הבורגנית. בצעד זה של "כניעה" מצד אחד מבני מעמד הפועלים לאחר, בדומה לתחושת הרכושנות במערכת היחסים, יש השפעה מזיקה עבור נפש הפועל. אין זה האינטרס של מעמד מהפכני זה לבחור רק חברים מסוימים מתוכו כנציגיו העצמאיים, שתפקידם לשרת את האינטרסים המעמדיים לפני האינטרסים של המשפחה הפרטית. ניגוד בין האינטרס המשפחתי לאינטרס המעמדי שמתרחש בזמן שביתה או מאבק פעיל, וקנה המידה המוסרי דרכו הפרולטרון רואה את האירועים הללו, הם עדות ברורה מספיק להתבססות האידאולוגיה הפרולטרית החדשה.

נניח שעניינים משפחתיים מחייבים איש עסקים למשוך את הונו מהחברה בזמן שהמפעל נמצא בקשיים כלכליים. המוסר הבורגני נוקט עמדה חד משמעית בהערכת הפעולה: "האינטרסים של המשפחה קודמים לכל". אפשר להשוות זאת ליחסם של עובדים כלפי שובר שביתה אשר מפר את החלטת חבריו ויוצא לעבודה בזמן שביתה כדי להציל את משפחתו מרעב: "האינטרסים המעמדיים קודמים לכל". הנה דוגמה נוספת - האהבה והנאמנות של הבעל מהמעמד הבינוני למשפחתו מספיקות להסיט את אשתו מכל תחומי העניין מחוץ לבית וקושר אותה לחדר הילדים ולמטבח. "הבעל האידאלי יכול לפרנס את המשפחה האידאלית" היא נקודת המבט הבורגנית בנושא. איך כיצד מסתכלים העובדים על חבר "בעל תודעה" מהמעמד שלהם אשר מסיט את מבטה של אשתו או חברתו מפני המאבק החברתי? למען האושר האישי ולמען המשפחה, אמות המידה המוסריות של מעמד הפועלים דורשות כי נשים אלו יקחו חלק במאבקים המתחוללים מעבר למפתן דלתן. השבי של נשים בבית, הדרך בה האינטרסים המשפחתיים מוצבים מעל לכל דבר אחר, המימוש הנרחב של זכויות הקניין המוחלטות של הבעל על פני האישה - את כל אלו מפרק העקרון הבסיסי של האידאולוגיה של מעמד הפועלים - "סולידריות חברית". הרעיון לפיו חלק מהחברים אינם שווים וחייבים להכפיף עצמם לחברים אחרים מאותו מעמד עומד בסתירה לעקרון הפרולטארי הבסיסי של חברות (Comradeship). עקרון זה של חברות הוא עקרון יסודי לאידאולוגיה של מעמד הפועלים. הוא מגדיר את כל המוסר הפרולטארי המתפתח, מוסר העוזר לחנך מחדש את אישיותו של האדם, מאפשר לו להיות מסוגל לתחושות חיוביות, מסוגל לחופש במקום להיות כבול בתחושת קניין, מסוגל לחברות במקום חוסר שוויון וכניעה.

זוהי אמיתה ישנה שכל מעמד חדש המתפתח כתוצאה מהתקדמות בצמיחה כלכלית ובתרבות החומרית מציע לאנושות אידאולוגיה חדשה מתאימה. אמות המידה בנוגע להתנהגות מינית הוא חלק מהאידאולוגיה הזאת. עם זאת, ראוי לומר משהו על "האתיקה הפרולטרית" או "המוסר המיני הפרולטארי", כדי לבקר את הרעיון השחוק שהמוסר המיני הפרולטארי אינו יותר מ"מבנה-על", וכי אין מקום לשינוי כלשהו בתחום זה עד לשינוי הבסיס הכלכלי של החברה. כאילו האידאולוגיה של מעמד מסוים נוצרת רק כאשר הושלמה ההתמוטטות ביחסים הסוציו-אקונומיים, המבטיחה את הדומיננטיות של אותו מעמד! כל הניסיון ההיסטורי מלמד אותנו שקבוצה חברתית מגבשת את האידאולוגיה שלה, בכלל זה את המוסר המיני שלה, במהלך מאבקה בכוחות חברתיים עוינים.

רק בעזרת ערכים רוחניים חדשים, שנוצרו מתוך ואשר עונים על צרכיו של המעמד, יצליח אותו מעמד לחזק מעמדו החברתי. הוא יכול לזכות בהצלחה בכוח מאותן קבוצות בחברה העוינות לו רק על ידי שמירה על הנורמות והאידאלים החדשים הללו. לחפש את הקריטריונים הבסיסיים למוסר שיכול לשקף את האינטרסים הספציפיים של מעמד הפועלים, ולראות שהנורמות המיניות המתפתחות נמצאות בהלימה לאותם אינטרסים - זוהי המשימה איתה חייבים להתמודד האידאולוגים של מעמד הפועלים. עלינו להבין כי רק על ידי פיתוח מודעות לתהליך היצירתי המתרחש בתוך החברה, לדרישות החדשות, לאידאלים ולנורמות החדשים ההולכים ומתגבשים, רק על ידי בירור הבסיס המוסר המיני של המעמד הפרוגרסיבי, נוכל להבין את הכאוס והסתירות של מערכות היחסים המיניות ולמצוא את קצה החוט שיאפשר לפתור את הסבך ההדוק של בעיות המיניות.

עלינו לזכור שרק קוד מוסר מיני העומד בהרמוניה עם בעיות מעמד הפועלים יכול לשמש נשק חשוב בחיזוק עמדות הקרב של מעמד הפועלים. הניסיון ההיסטורי מלמד אותנו זאת.

מה יכול לעצור אותנו להשתמש בנשק הזה למען האינטרסים של מעמד העובדים, הנאבק למען מערכת קומוניסטית ולמען מערכת יחסים חדשה בין המינים, עמוקה ומאושרת יותר?